

Inspektion vid Östersunds tingsrätts enhet för allmänna mål den 15–17 februari 2012

Inledning

Den 15–17 februari 2012 genomförde justitieombudsmannen Lars Lindström tillsammans med byråchefen Malou Lindblom och föredragandena Christina Berg, Li Brismo och Anna Backman en inspektion vid Östersunds tingsrätt.

Ett antal mål och ärenden granskades och fredagen den 17 februari hölls en översiktlig genomgång med tingsrättens personal då iakttagelserna redovisades.

Inledande samtal och inspektionens omfattning

Inledande information

JO mottogs onsdagen den 15 februari 2012 av lagmannen Göran Ingebrand och rådmannen Marit Åkerblom. De lämnade en redogörelse för förhållandena vid tingsrätten och uppgav i huvudsak följande.

Den 1 februari 2012 fick tingsrätten en ny organisation. Tingsrätten är numera indelad i två enheter. På enhet 1 – som rådmannen Marit Åkerblom är chef för – handläggs brottmål, tvistemål, domstolsärenden och konkurser. Enheten är indelad i sex rotlar, vilka i sin tur är fördelade på två rotelgrupper. Rotlarna innehas av fyra rådmän och två fiskaler. På enheten tjänstgör även åtta notarier och varje notarie är knuten till en rotel. Lagmannen har inte någon egen rotel.

Enhet 2 utgörs av mark- och miljödomstolen. Enheten består av fyra rotlar, vilka innehas av en chefsrådman och tre rådmän.

På tingsrätten finns vidare en administrativ enhet som sköter stabs- och servicefunktioner. På den enheten arbetar sammanlagt sex administratörer.

Samtliga tvistemål och domstolsärenden lottas på respektive domares rotel och varje domare ansvarar för sina mål. Om ansvarig domare efter en inledande kontroll bedömer det lämpligt handläggs de förenklade tvistemålen därefter självständigt av behörig notarie. Även domstolsärendena handläggs självständigt av behöriga notarier. Det traditionella rotelsystemet fungerar bra och upplevs som effektivt. Det är dock viktigt att regelbundna kontroller utförs så att t.ex. eventuella

balanser mellan rotlarna jämnas ut. En till två gånger per termin hålls ett gemensamt möte vid vilket varje domare får redogöra för sina dispositiva tvistemål som är äldre än ett år. Mötena medför ofta juridiska diskussioner mellan domarna, vilket i många fall bidrar till att målen drivs framåt. Om en domare känner att han eller hon "kört fast" i ett mål kan domaren vid dessa möten byta mål med, eller bara lämna över målet till, en annan domare.

Även brottmålen lottas på respektive domares rotel. Tingsrätten har som målsättning att brottmålen ska sättas ut direkt till huvudförhandling. Varje mål sätts ut på en domares bestämda brottmålsting. Den domaren övertar då ansvaret för målet. Om förhandlingen ställs in återgår dock ansvaret till rotelinnehavaren sedan domaren som skulle ha haft målet vidtagit erforderliga åtgärder efter den tänkta förhandlingen. De mål som av någon anledning inte sätts ut direkt ligger kvar på den ansvarige domarens rotel.

Tingsrätten har expeditionstid mellan kl. 09.00 och 15.00 med stängt för lunch mellan kl. 12.00 och 13.00. Under året kommer dock tingsrätten utöka expeditionstiderna och även hålla öppet under lunchtid.

Göran Ingebrand överlämnade en reviderad verksamhetsplan och visade efter genomgången runt i domstolens lokaler.

Inspektionens omfattning

Inspektionen omfattade mål och ärenden på enhet 1. Vid granskningen gicks de 10 äldsta brottmålen i respektive rotelgrupp och de fem äldsta tvistemålen och ärendena på respektive rotel igenom. Vidare granskades de 10 äldsta ungdomsmålen vid tingsrätten. Därutöver kontrollerades stickprovsvis akter i pågående mål och ärenden. Även domar och slutliga beslut från åren 2011-2012 granskades stickprovsvis. Granskningen av det hemliga diariet och ärenden rörande hemliga tvångsmedel omfattade åren 2010-2011.

Under inspektionen erhöles muntliga upplysningar rörande handläggningen av vissa mål och ärenden. De uppgifter som framkom redovisas inte i detalj i protokollet men har givetvis beaktats vid ställningstagandena.

Följande iakttagelser gjordes.

Brottmål

Utfärdande av stämning i brottmål

Vid inspektionen iaktogs flera brottmål i vilka det tog mellan 21 och 24 dagar innan stämning utfärdades, t.ex. mål B 3336-11, B 3253-11, B 2927-11, B 2782-10, B 2612-11 och B 972-11. I mål B 3385-10, som omfattade flera stämningansökningar, dröjde det mellan tre och knappt fyra månader innan stämning utfärdades.

JO Lars Lindström: När en stämningansökan kommer in till rätten ska enligt 45 kap. 8 § rättegångsbalken, RB, prövas om ansökan ska avvisas. Denna prövning

bör ske snarast och torde i allmänhet göras i anslutning till att stämningsansökan kommer in till rätten. Om ansökan inte avvisas ska rätten enligt 45 kap. 9 § RB utfärda stämning på den tilltalade att svara på åtalet. Någon tidsfrist för utfärdande av stämning har inte föreskrivits men bestämmelsen torde förutsätta att stämning utfärdas utan dröjsmål. Det är angeläget att så sker, dels av det skälet att den tilltalade inte ska vara ovetande om att åtal väckts, dels eftersom vissa rättsverkningar är knutna till den tidpunkt då den tilltalade delges stämning. Om beslut har fattats att stämning ska utfärdas, bör ett sådant beslut verkställas snarast.

Det är givet att det kan fordras viss tid för överväganden av rättslig art innan beslut om att utfärda stämning kan fattas. Likaså kan ibland, sedan beslut väl fattats, ett visst dröjsmål med att utfärda stämning vara befogat av mera praktiskt betonade skäl, t.ex. därför att kallelse till huvudförhandling ska ske i stämningen och en tingsdag är under planering eller på grund av att ett skadeståndsanspråk avvaktas. I brottmål bör emellertid stämning inte utfärdas senare än inom ett par veckor efter det att stämningsansökan kommit in till rätten (jfr JO 1989/90 s. 30). Om inte någon av nu nämnda situationer är för handen bör däremot stämning utfärdas utan dröjsmål.

Det är således inte godtagbart att det dröjer så lång tid som i de nu redovisade målen innan stämning utfärdas.

Förordnande av offentlig försvarare

Mål B 2437-10 initierades genom att en åklagare gav in en framställan om förordnande av offentlig försvarare och uppgav att en för hot mot tjänsteman misstänkt person begärde att viss advokat skulle förordnas. Fem dagar senare skickade tingsrätten en underrättelse till den misstänkte i vilken bl.a. angavs att tingsrätten vid en preliminär bedömning inte funnit skäl att förordna offentlig försvarare. Den misstänkte förelades samtidigt, för det fall att begäran kvarstod, att senast viss dag skriftligen eller muntligen anmäla detta till tingsrätten och samtidigt ange skälen för begäran. Vidare angavs att om någon begäran inte kom in inom angiven tid skulle tingsrätten inte meddela något särskilt beslut i frågan. Sedan den misstänkte anmält att begäran kvarstod och angett skäl för detta, beslutade tingsrätten en dryg månad senare att förordna offentlig försvarare.

Från tingsrätten inhämtades att underrättelsen används i andra mål där en misstänkt under förundersökningen begär försvarare.

JO Lars Lindström: Jag beslutar att ta upp utformningen av den aktuella underrättelsen till utredning i ett särskilt ärende.

Prövning av ett yrkande om avvisning av bevisning

I mål B 220-10 hade den tilltalade åberopat vittnesförhör med en viss person. I mitten av oktober 2011 angav åklagaren i en skrivelse till tingsrätten att hon hade försökt att komplettera förundersökningen med förhör med det åberopade vittnet, men att det trots idogt arbete inte varit möjligt att komma i kontakt med denne. Åklagaren framställde i skrivelsen yrkande om att vittnesförhöret skulle avvisas på

den grunden att den åberopade bevisningen trots rimliga ansträngningar inte kunde tas upp och att avgörandet i målet hade fördröjts tillräckligt.

Den offentliga försvararen bestred i ett yttrande, som kom in till tingsrätten den 26 oktober, åklagarens yrkande om avvisning. Därefter syntes inga åtgärder ha vidtagits i målet. På försvararens yttrande var dock fäst en handskreven och odaterad notering om att åklagaren ”vill ha svar på om bevisningen ska avvisas eller inte”. Vidare fanns det på en kopia av dagboksbladet i akten en handskreven notering om ”huf 26/4”.

JO Lars Lindström: För en tilltalad som har åberopat bevisning är det givetvis viktigt att så snart som möjligt få besked i fråga om bevisningen tillåts eller inte av domstolen. Detta för att den tilltalade, om bevisningen avvisas, ska ha tillräcklig tid innan huvudförhandlingen att förbereda sitt försvar och eventuellt åberopa annan bevisning. Även åklagaren har självfallet behov av att – som i det aktuella fallet – få veta om denne ska fortsätta försöken att komplettera förundersökningen. Mot denna bakgrund är det inte acceptabelt att det i målet framställda avvisningsyrkandet ännu inte efter nästan fyra månader har prövats av tingsrätten.

Utformningen av ett domslut avseende s.k. kontraktsvård

I mål B 2784-11 bestämdes påföljden för en av de tilltalade till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan. Den ifrågavarande behandlingsplanen var fogad till domen, som meddelades den 16 december 2011. Domslutet innehöll emellertid inte någon föreskrift avseende behandlingsplanen.

JO Lars Lindström: I 30 kap. 9 § andra stycket 3 brottsbalken, BrB, stadgas att rätten som ett särskilt skäl för skyddstillsyn i stället för fängelse kan beakta om missbruk av beroendeframkallande medel eller något annat särskilt förhållande som kräver vård eller annan behandling i väsentlig grad har bidragit till att brottet har begåtts och den tilltalade förklarar sig villig att gå igenom lämplig behandling som enligt en för honom uppgjord plan kan anordnas i samband med verkställigheten, s.k. kontraktsvård.

I 28 kap. 6 a § andra stycket BrB föreskrivs vidare att en föreskrift om den behandlingsplan som den dömden har åtagit sig att följa alltid ska meddelas när kontraktsvård döms ut. Tekniskt sett kan föreskrift om behandlingsplan meddelas genom att planen fogas som en bilaga till domen. I domslutet kan då föreskrivas att den tilltalade i enlighet med ett eget åtagande ska genomgå behandling enligt en vid domen fogad plan. Ett annat sätt kan vara att planen identifieras i domen genom angivande av datum, den som ansvarar för behandlingen etc. Planen behöver då inte nödvändigtvis fogas som en bilaga till domen, utan det kan vara tillräckligt att den finns i akten (se Berg m.fl., Brottsbalken – en kommentar, s. 28:32).

Det var således fel av tingsrätten att inte i domslutet meddela någon föreskrift om den behandlingsplan som den dömden hade åtagit sig att följa.

Prövningen av de subjektiva brottsrekvisiten i några brottmålsdomar

I mål B 2897-11 var den tilltalade åtalad för att uppsåtligen eller av oaktsamhet ha överskridit en viss hastighetsbegränsning vid förande av personbil. Av domen framgick att den tilltalade förnekade att han fört bilen med den hastighet som åklagaren gjorde gällande. Tingsrätten anförde i domskälen att bevisningen medförde att åtalet var styrkt i sin helhet och dömde den tilltalade för förseelse mot trafikförordningen.

I mål B 2784-11 var en av de tilltalade åtalad bl.a. för brott mot knivlagen bestående i att han uppsåtligen eller av oaktsamhet innehått ett basebollträ trots att detta inte varit befogat. I domen angavs att den tilltalade hade erkänt gärningen och att hans erkännande vann stöd av den skriftliga bevisning som åberopats samt av hans egen berättelse, varför han skulle dömas för brottet.

Den tilltalade i mål B 3302-11 var åtalad för att uppsåtligen eller av oaktsamhet ha överskridit en viss hastighetsbegränsning vid förande av personbil. I domen angavs att den tilltalade, som hon fick förstås, hade förnekat gärningen. I domskälen anförde tingsrätten bl.a. att den tilltalade, i vart fall av oaktsamhet, hade framfört fordonet på det sätt som åklagaren gjort gällande och att åtalet därmed var styrkt.

JO Lars Lindström: I 30 kap. 5 § RB meddelas bestämmelser om domens innehåll i brottmål. Häri stadgas bl.a. att en dom ska ange domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet (första stycket 5). Som ett minimikrav gäller att domskälen ska ge upplysning om de rättsfakta som ligger till grund för domslutet (Ekelöf m.fl., Rättegång V, 8:e uppl., s. 272).

I de ovan angivna åtalen i mål B 2897-11 och B 2784-11 hade åberopats alternativa subjektiva brottsrekvisit – uppsåt eller oaktsamhet. Av domskälen framgår emellertid inte vilket av dessa subjektiva brottsrekvisit som tingsrätten fann styrkt. Det är således oklart om de tilltalade dömts för att ha begått brott uppsåtligen eller av oaktsamhet. Enligt min uppfattning kan vidare uttrycket ”i vart fall av oaktsamhet” i domen i mål B 3302-11 ge intryck av att rätten inte ens prövat huruvida uppsåt förelegat utan i stället endast prövat frågan om oaktsamhet, vilket givetvis inte vore ett korrekt tillvägagångssätt från tingsrättens sida.

Mot bakgrund av nu nämnda oklarheter och otydligheter anser jag att de angivna domarna är bristfälliga. Om åklagaren åberopar två alternativa subjektiva rekvisit, bör tingsrättens dom innehålla ett ställningstagande till vilket av dessa rekvisit rätten funnit bevisat.

Utformningen av domskäl i vissa brottmål

I mål B 2047-11, som gällde misshandel och överträdelse av besöksförbud, och i mål B 3558-11, som gällde stöld och grov stöld, meddelade tingsrätten dom den 8 december 2011 respektive den 13 januari 2012. Vid granskningen av de två domarna uppkom fråga om dessa utformats i överensstämmelse med bestämmelsen i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB. Vidare uppkom frågor kring hur vissa enskilda anspråk och beslut hanterats i mål B 3558-11.

JO Lars Lindström: Jag beslutar att ta upp nu aktuella frågor till utredning i ett särskilt ärende.

Tvistemål

Tingsrättens handläggningstid m.m. i vissa dispositiva tvistemål

Vid granskningen noterades ett antal mål där handläggningen, främst handläggningstiden, kunde ifrågasättas. Det äldsta av dessa inleddes redan under sommaren 2005 och de övriga under åren 2009 – 2010.

JO Lars Lindström: Enligt 42 kap. 6 § tredje stycket RB ska rätten driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Denna förpliktelse fullgör rätten främst genom formell processledning som består i olika åtgärder för att styra processens yttre förlopp men även genom materiell processledning, som bl.a. innebär att rätten ska verka för att tvistefrågorna blir klarlagda. För att kunna fullgöra sin skyldighet är det av vikt att rätten agerar med fasthet i båda nu nämnda avseenden och hela tiden är aktiv under förberedelsen.

Enligt bestämmelsens fjärde stycke ska rätten upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt. En omsorgsfullt upprättad tidsplan medför en uppstramning och effektivisering av förberedelsen och ger såväl parterna som rätten en god överblick över processen och vilka åtgärder som återstår att vidta för att få målet till avgörande (prop. 2004/05:131 s. 132 f.).

Ett ytterligare sätt att skapa en god överblick över processen och över vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att målet ska bli klart för avgörande är att i enlighet med 42 kap. 16 § RB göra en skriftlig sammanställning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på. En sådan sammanställning skapar bättre förutsättningar för en koncentrerad och effektiv huvudförhandling. Arbetet med sammanställningen tvingar parterna att precisera sina ståndpunkter. En välskriven sammanställning kan också många gånger vara till stor hjälp vid domskrivningen (Fitger, En kommentar på Internet, 42 kap. 16 § RB).

Under inspektionen granskades flera mål i vilka någon tidsplan inte upprättats trots att det inte kunde sägas att detta var obehövligt. I fler mål hade det också, enligt min uppfattning, varit till fördel för handläggningen om en sammanställning gjorts. Jag vill därför framhålla att dessa åtgärder bidrar till att effektivisera handläggningen av tvistemålen.

När ett skriftligt svaromål har kommit in är presumtionen att ett sammanträde för muntlig förberedelse ska hållas (se 42 kap. 9 § tredje stycket RB). Om förberedelsen i för stor utsträckning bedrivs på så sätt att en skrivelse från den ena parten översänds till motparten med föreläggande att komma in med skriftligt yttrande inom viss angiven tid finns det en risk att domstolen blir en "brevlåda" för parternas skriftväxling. Handläggningstiden kan i många mål förkortas om rätten i större

utsträckning tillämpar en ordning med muntlig förberedelse i syfte att klargöra parternas ståndpunkter.

Det är även viktigt att rätten vid behov använder sig av de möjligheter att påskynda målet som rättegångsbalken tillhandahåller. Som exempel kan nämnas s.k. stupstocksförelägganden eller möjligheten att meddela att förberedelsen vid viss senare tidpunkt ska anses vara avslutad (42 kap. 15 och 15 a §§ RB) liksom möjligheten att hålla ytterligare ett eller flera sammanträden för muntlig förberedelse i situationer då parternas processföring gör det svårt att effektivt driva förberedelsen framåt genom ett skriftligt förfarande.

I mål T 192-10 har rätten enligt min uppfattning tillåtit en alltför omfattande skriftväxling. Tingsrätten har efter det sammanträde för muntlig förberedelse som hölls den 21 september 2010 utfärdat åtta förelägganden under en period om drygt 11 månader och parterna har vid upprepade tillfällen under handläggningen begärt och erhållit anstånd med att komma in med svar på dessa. Ett stort antal anstånd, även kortare sådana, riskerar naturligtvis att medföra att målens handläggningstid förlängs i inte oväsentlig mån. Jag anser därför att det kan finnas skäl för domstolarna att iakttäta viss restriktivitet med beviljande av anstånd.

Vidare har jag kunnat konstatera att i mål T 46-10 och FT 1336-10 har handläggningen under en period om drygt 10 månader helt avstannat. I mål T 46-10 dröjde det vidare drygt två månader från sammanträde för muntlig förberedelse till dess att ett protokoll expedierades till parterna. I mål FT 1336-10 hölls förberedelse för muntligt sammanträde i oktober 2010 och av protokollet från detsamma framgår att svaranden – som inte företrädde av något ombud – uppgav att han hade en motfordran på käranden. Någon processledning från rättens sida – i syfte bl.a. att klargöra om den aktuella fordran åberopades genstämningsvis eller bara invändningsvis – företogs inte vid sammanträdet, utan svaranden förelades att inom viss kortare tid skriftligen slutföra sin talan. Eftersom svaranden inte följde tingsrättens begäran utfärdades efter drygt fyra månader ytterligare ett föreläggande i vilket svaranden förelades att ange om motfordran åberopades genstämningsvis eller invändningsvis. Sedan svaranden i slutet av mars 2011 per telefon fått innebörden av föreläggandet förklarad för sig har några ytterligare åtgärder inte vidtagits i målet utan handläggningen har helt avstannat.

I mål T 1730-09 hölls sammanträde för muntlig förberedelse i slutet av februari 2010. Rätten förelade i samband med sammanträdet käranden att inom 14 dagar komma in med viss skriftlig bevisning. Käranden efterkom dock inte föreläggandet inom föreskriven tid. Detta följdes dock inte upp av rätten utan handläggningen av målet avstannade helt under en period om drygt sju månader, varefter tingsrätten utfärdade ett bevisföreläggande. Inte heller detta föreläggande följdes av käranden, vilket dock inte föranledde någon åtgärd från rättens sida förrän fem månader senare då ett stupstocksföreläggande utfärdades. Även i det ovan nämnda målet, T 192-10, har handläggningen helt upphört sedan det sista föreläggandet utfärdades i början av november 2011. Trots att föreläggandet inte efterkommit

inom föreskriven tid har några åtgärder inte vidtagits i syfte att driva förberedelsen framåt.

Handläggning av sådant slag som nu nämnts står inte i överensstämmelse med 42 kap. 6 § tredje stycket RB. I samtliga fall hade en mer aktiv processledning från rättens sida i form av t.ex. fler och väl förberedda sammanträden för muntlig förberedelse kunnat förkorta handläggningstiden. För det fall rätten använder sig av skriftliga förelägganden, bör dessa vidare vara utformade på ett tydligt sätt och följas upp av rätten inom rimlig tid. Jag förutsätter naturligtvis att handläggningen av mål T 192-10 och FT 1336-10 snarast återupptas.

Handläggningstiden i mål T 1692-05

Mål T 1692-05 inleddes den 30 juni 2005 genom en ansökan om stämning mot en privatperson och ett dödsbo. Sedan målet kommit in till tingsrätten förekom viss skriftväxling och den 23 januari 2006 hölls ett sammanträde för muntlig förberedelse. Det kan beträffande tiden efter sammanträdet konstateras att skriftväxlingen i målet varit förhållandevis omfattande. Bland annat förelades parterna att skriftligen yttra sig över vad motparten anfört vid ett relativt stort antal tillfällen. Vidare framgår av dagboksanteckningarna att rätten beviljade parterna upprepade anstånd med att komma in med begärda yttranden eller uppgifter. Vid ett par tillfällen har tingsrätten behövt påminna om att förelägganden inte följts och att beviljat anstånd löpt ut. Målet sattes ut till huvudförhandling den 24 och 25 september 2007, dvs. drygt två år efter det att ansökan om stämning kommit in.

Parter och ombud inställde sig till förhandlingen och uppgav att de – efter att de fört förlikningsförhandlingar utan rättens medverkan – i princip var överens och yrkade att huvudförhandlingen skulle ställas in. Kärandeombudet uppgav vidare att en återkallelse av käromålet skulle komma in senast inom en månad. Någon förlikning träffades dock inte mellan parterna utan svaranden kom in med en ansökan om genstämning i februari 2008. Efter ytterligare skriftväxling och flertalet anstånd sattes målet ut till ny huvudförhandling den 19 oktober 2009 som även den ställdes in bl.a. med hänsyn till att parterna förde förlikningsförhandlingar.

Därefter gjordes ytterligare försök att sätt ut målet till huvudförhandling. På grund av bl.a. att dödsboet försattes i konkurs och flertalet ombudsbyten kom någon huvudförhandling dock inte till stånd. Sedan parterna samtyckt till medling uppdrog tingsrätten i beslut den 18 februari 2011 åt Stockholms Handelskammare att förordna särskild medlare i målet och målet förklarades vilande i avvaktan på utgången av medlingen. I augusti 2011 uppgav medlaren att parterna inte hade lyckats nå någon förlikning.

Då parterna uppgav att det alltjämt förelåg förutsättningar för en samförståndslösning förklarade tingsrätten i beslut den 21 oktober 2011 återigen målet vilande, dock längst till den 16 januari 2012. I november 2011 skrev lagmannen till det ena ombudet i målet och påtalade att målet var så gammalt att det kunde ifrågasättas om inte den långsamma handläggningen kunde stå i strid med reglerna i Europa-

konventionen om parts rätt till ett snabbt avgörande och att målet – för det fall parterna inte når en samförståndslösning i januari 2012 – kommer att sättas ut till huvudförhandling under våren 2012.

Handläggningen av målet har således pågått i drygt sex och ett halvt år och ännu har målet inte kommit till ett avgörande. Särskilt anmärkningsvärt är, som jag ser det, att det sedan i princip fyra och ett halvt år synes vara klart för avgörande. En sådan handläggning kan, som lagmannen angett, stå i strid med Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna artikel 6.1. Vid två tillfällen har huvudförhandling avbrutits sedan parterna uppgett att de varit nära en samförståndslösning. Det är i och för sig inte ovanligt att parterna i ett tvistemål anger att förlikningsförhandlingar pågår och att målets handläggning bör avvakta resultatet av dessa förhandlingar. I förevarande fall borde det dock långt tidigare än i november 2011 ha stått klart för tingsrätten att förutsättningar för en samförståndslösning inte förelåg. Tingsrätten borde då – i stället för att väcka frågan om medling – ha koncentrerat förberedelsen med sikte på ett snabbt avgörande. I stället har rätten förordnat om särskild medlare och sedan medlingsförfarandet misslyckats återigen förklarat målet vilande i avvaktan på en eventuell samförståndslösning. Detta är naturligtvis oacceptabelt och jag är starkt kritisk till hur målet handlagts.

Handläggning av ett yrkande om vilandeförklaring

I ett av de granskade målen, T 1793-10, har ett yrkande om vilandeförklaring framställts av käranden utan att tingsrätten fattat något formellt beslut i frågan. Handläggningen har visserligen avstannat vilket inneburit att målet i praktiken vilat.

JO Lars Lindström: Anser en part att ett mål onödigt uppehålls genom ett beslut av rätten får han enligt 49 kap. 7 § RB överklaga beslutet särskilt. En part har således möjlighet att få till stånd en överprövning av bl.a. beslut om vilandeförklaring. Enbart en underlåtenhet att vidta några åtgärder anses däremot inte kunna bli föremål för ett överklagande med stöd av det nämnda lagrummet (jfr SvJT 1967 s. 42, Fitger och JO 1985/86 s. 89). Det är således viktigt att en vilandeförklaring kommer till uttryck genom ett formellt beslut, vilket tingsrätten underlåtit i mål T 1793-10.

En delgivningsfråga

I mål FT 3081-11 hade Kronofogdemyndigheten, efter svarandens bestridande av kärandens ansökan om betalningsföreläggande, överlämnat målet till tingsrätten. I Kronofogdemyndighetens beslut om överlämnande angavs att svaranden, som var ett aktiebolag, hade delgetts information om förenklad delgivning enligt 24 § delgivningslagen (2010:1932), DelgL. Tingsrätten förelade i november 2011 bolaget att yttra sig inom viss tid efter delfående av föreläggandet. Föreläggandet var adresserat till bolaget. Av dagboksbladet i målet framgick vidare att tingsrätten följande dag skickade ett meddelande om förenklad delgivning till bolaget.

JO Lars Lindström: Av 22 § DelgL framgår att förenklad delgivning sker genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats. Vidare stadgas i 23 § första stycket DelgL att handlingen och kontrollmeddelandet ska skickas till delgivningsmottagarens senaste adress. Med delgivningsmottagare avses i DelgL den som ensam eller tillsammans med någon är behörig att ta emot delgivning (2 § andra stycket). Bestämmelser om vilka som är delgivningsmottagare finns i 11–15 §§ DelgL. Vad gäller delgivning med annan juridisk person än staten stadgas i 13 § första stycket att delgivningsmottagare är en person som har rätt att företräda den juridiska personen. Om flera är behöriga tillsammans, är var och en av dem delgivningsmottagare. En verkställande direktör i ett aktiebolag är alltid delgivningsmottagare. Den juridiska personen i sig är däremot inte delgivningsmottagare. Tingsrätten borde således i mål FT 3081-11 ha skickat såväl föreläggandet som kontrollmeddelandet till någon person som hade rätt att företräda bolaget och som fått del av den information om förenklad delgivning som Kronofogdemyndigheten hade lämnat.

Anvisning för överklagande i ett indispositivt tvistemål

I mål T 1280-10 beslutade tingsrätten att komplettera ett tidigare meddelat interimistiskt beslut om umgänge med beslut beträffande parternas överenskommelse om umgängesresor. I överklagandehänvisningen angavs att beslutet kunde överklagas särskilt och att överklagandet skulle vara ställt till hovrätten och ges in till tingsrätten senast ett visst angivet datum (tre veckor från datumet för beslutet).

JO Lars Lindström: Av 52 kap. 1 § andra stycket RB framgår att om ett beslut under rättegång inte har meddelats vid sammanträde och det inte heller vid något sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, ska klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tingsrättens överklagandehänvisning var således felaktig.

Utformning av beslut i ett indispositivt tvistemål

I nyss nämnda mål T 1280-10, som avsåg vårdnad om barn m.m., meddelade tingsrätten efter sammanträde för muntlig förberedelse ett beslut den 13 september 2010. I punkten 1 i beslutet förordnade tingsrätten att föräldrarna skulle delta i samarbetsamtal hos socialnämnden. I punkten 2 förordnade tingsrätten interimistiskt att barnet skulle ha rätt till visst umgänge med pappan utan att klargöra under vilken tid förordnandet gällde.

JO Lars Lindström: I 6 kap. 18 § andra stycket föräldrabalken, FB, föreskrivs att rätten i mål om vårdnad, boende eller umgänge får uppdra åt socialnämnden att anordna samarbetsamtal. Beslut beträffande samarbetsamtal bör i enlighet härmed utformas som ett uppdrag åt socialnämnden och inte som ett föreläggande för föräldrarna. När det gäller interimistiska beslut framgår av 6 kap. 20 § första stycket FB att rätten får besluta om vårdnad, boende eller umgänge för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och avtalet har godkänts av

socialnämnden. För att det klart ska framgå under vilken tid ett interimistiskt beslut gäller bör den information som finns i lagtexten framgå av beslutet.

Handläggningen av ett indispositivt tvistemål

Mål T 2375-08 avser vårdnad om barn m.m. och inleddes vid tingsrätten i september 2008. I målet, som ännu inte är avgjort, har hittills hållits totalt sex sammanträden för muntlig förberedelse varav det senaste i mars 2011. Ett flertal interimistiska beslut har meddelats under handläggningen. Tingsrättens föreläggande till en av parterna i juli 2011 om bevisuppgift har alltjämt inte efterkommit och tingsrätten synes sedan sommaren 2011 inte ha vidtagit någon åtgärd i målet annat än en påminnelse avseende föreläggandet.

JO Lars Lindström: Jag beslutar att ta upp tingsrättens handläggning av målet till utredning i ett särskilt ärende.

Ärenden

En överförmyndarnämnds svar med anledning av ett föreläggande från tingsrätten

I ärende Ä 900-11, avseende en ansökan om god man, förelade tingsrätten Överförmyndarnämnden i Bräcke kommun att inkomma med förslag på god man. Nämnden svarade att den inte hade någon skyldighet enligt lag att lämna förslag på god man/förvaltare till tingsrätten och att tingsrätten därför endast borde bereda nämnden möjlighet att komma in med sådant förslag.

JO Lars Lindström: Jag beslutar att ta upp saken till utredning i ett särskilt ärende mot Överförmyndarnämnden i Bräcke kommun.

Hemliga tvångsmedel

Lagmannen upplyste att fram till den 1 februari 2012 var det i första hand han som prövade framställningar i ärenden om hemliga tvångsmedel. Numera sker prövningen av domare vid mark- och miljöenheten, i första hand chefsrådmannen.

Vid granskningen noterades att det vid sammanträde i ett ärende om hemlig teleavlyssning där ett offentligt ombud inte närvarade endast fanns en notering i protokollet att prövningen brådskade. Vidare framgick att tingsrätten i vissa protokoll som fördes vid sammanträden inte hade antecknat eventuell vid sammanträdet tillkommande information.

JO Lars Lindström: Vid sammanträde i ärenden rörande hemlig teleavlyssning eller hemlig kameraövervakning ska åklagaren och det offentliga ombudet närvara, 27 kap. 28 § första stycket RB. Enligt samma bestämmelses andra stycke får dock sammanträde hållas och beslut fattas utan att ett offentligt ombud har varit närvarande eller annars fått tillfälle att yttra sig, om ärendet är så brådskande att ett dröjsmål allvarligt skulle riskera syftet med tvångsmedlet. Om rätten anser att det finns förutsättningar att tillämpa den nu nämnda undantagsregeln bör skälen till detta anges på lämpligt sätt. Det är då, som jag ser det, inte tillräckligt att hänvisa till att prövningen brådskade.

Jag vill slutligen också erinra om vikten av att tillkommande för domstolens prövning relevanta uppgifter som inte framgår av ingivna handlingar dokumenteras av rätten. Det är viktigt dels ur kontrollsynpunkt, dels för det fall att annan befattningshavare har att besluta i en fråga om förlängning av ett tvångsmedel.